

Київський університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра політології та соціології

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

НАВЧАЛЬНОЇ (в політичних інституціях)

для студентів

спеціальності

052 «Політологія»

освітнього рівня

першого (бакалаврського)

освітньої програми

052.00.01 «Політологія»

Київ – 2022

Розробники:

Лавриненко Ганна Андріївна, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Лавриненко Ганна Андріївна, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Затверджено на засіданні кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка
Протокол від 14 вересня 2022 року № 1.

Завідувач кафедри _____ Пояркова Т.К.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

14.09.2022р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

_____ Пояркова Т.К.

Робочу програму перевірено

14.09.2022 р.

Заступник декана _____ Завадський В. М.

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № __

1. Опис практики

Найменування показників	Характеристика практики	
	денна	заочна
Вид практики	обов'язкова	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	9 / 270	
Курс	1,2,3	-
Семестр	2,4,6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	9	
Обсяг кредитів	9	-
Обсяг годин	270	-
Тривалість (у тижнях)	6	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Бази практики

Київська міська рада

Київська міська державна адміністрація

Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація

Шевченківська районна в місті Києві державна адміністрація

Печерська районна в місті Києві державна адміністрація

Дарницька районна в місті Києві державна адміністрація

Український центр суспільних даних

ГО «Всеукраїнська Люстрація»

ГО «Кандидат»

ГО «МІНЗМІН»

ГО «Український Інститут політики»

ГО «Український центр суспільного розвитку»

ГО «Форум нових політичних лідерів»

ГО Всеукраїнська асоціація політичних наук

3. Мета та завдання практики

Навчальна (в політичних інституціях) практика студентів спеціальності «Політологія» має на меті сформувати у студентів уявлення про специфіку фахової діяльності, ознайомити з основними формами та напрямками діяльності органів місцевого самоврядування, сприяти формуванню у студентів на базі здобутих теоретичних знань навичок аналітично-критичного мислення, а також напрацюванню практичних рекомендацій та способів їх втілення в практику функціонування політичних інституцій.

Практика вимагає необхідності наступних загальних та фахових компетентностей за освітньою програмою 2018 р.:

ЗК-01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до аналізу, синтезу й узагальнення інформації; властивість сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи; здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних та концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації; прагнення до оптимальних рішень та ясності умовиводів.
ЗК-02	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. Володіння базовими загальними знаннями в сфері політичної науки, основними політологічними поняттями, знання закономірностей та тенденцій функціонування політичних систем, різних форм держав.
ЗК-03	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність використовувати (як усно, так і письмово) державну мову в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні, володіння навичками підготовки

	службових документів і ведення ділового листування українською мовою.
ЗК-05	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати Internet-ресурси.
ЗК-06	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові області, використовуючи здобутті теоретичні знання та практичні навички.
ЗК-08	Здатність працювати в команді. Навички роботи у групі, розподіл функцій в колективній роботі; здатність впливати на людей задля отримання бажаного результату; уміння мотивувати людей та рухатись до спільних цілей. Здатність розуміти людей; здатність динамічно вирішувати складні управлінські завдання.
ФК-01	Ерудиція у сфері політології (науково-гуманітарний горизонт мислення). Розуміння загальної природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
ФК-02	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології: <ul style="list-style-type: none"> – фундаментальні знання з політичної теорії до розв'язання кількісних та якісних задач з аналізу політики та поточного політичного аналізу; – ключові принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів; – базові особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту функціонування та взаємодії.
ФК-03	Вільне володіння базовим категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки: <ul style="list-style-type: none"> – теоретико-методологічна та категоріальна обізнаність загальнонаукових та спеціальних методів та дослідницьких підходів, розуміння етико-практичної значущості політичного знання; – ключові політологічні поняття, теорії і методи аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;
ФК-06	Навички в організаційній діяльності. Спроможність

	професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці; здатність до планування, організації та управління своєю професійною діяльністю і роботою різних колективів.
ФК-07	Стратегічний аналіз. Здатність формулювати пропозиції в стратегії проектів, використовуючи відповідні інструменти. Здатність управляти ресурсами у відповідності з цілями та планами робіт.
ФК-12	Особиста ціннісно-вольова налаштованість. Раціональна організація та планування своєї діяльності, застосування отриманих знань для формування власної професійної та життєвої стратегії.

4. Результати проходження практики за освітньою програмою 2018 р.:

ПРН-01-з	Розуміння предметної області та базової специфіки професійної діяльності: <ul style="list-style-type: none"> – знання класичних і сучасних теорій політики; – знання основних принципів і підходів до аналізу структури політичних систем, класифікації політичних режимів, природи і сутності політичної та державної влади; – знання теорій походження та моделей держави; – знання структури і функцій системи державного управління.
ПРН-02-з	Знання на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
ПРН-04-з	Базові знання щодо ключових принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
ПРН-02-у	Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез у сфері державної/публічної/практичної політики.
ПРН-03-у	Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
ПРН-06-у	Професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.
ПРН-07-у	Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел.
ПРН-08-у	Використовувати інформаційні і комунікаційні технології для отримання, обробки та презентації інформації.

ПРН-09-у	Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ПРН-02-с	Здатність ефективно застосовувати загально-гуманітарні та політологічні знання в різних сферах життєдіяльності.
ПРН -03-с	Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам в інших галузях знань.
ПРН-04-с	Здатність до ефективної передачі інформації, ідей, аргументів, користуючись відповідним стилем та мовою, в т. ч. ділове листування, зрозумілою як фахівцям, так і нефахівцям.

Практика вимагає необхідності наступних загальних та фахових компетентностей за освітньою програмою 2021 р.:

ЗК-01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК-03	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК-04	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК-05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
СК-01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК-02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки
СК-03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах
СК-04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК-05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК-06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК-07	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
СК-08	Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
СК-09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних

	досліджень для фахівців та нефахівців.
--	--

Результати проходження практики за освітньою програмою 2021 р.:

РН-01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
РН-03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
РН-04	Мати навички професійної комунікації.
РН-05	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
РН-08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
РН-09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки
РН-10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
РН-11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
РН-12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
РН-13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
РН-14	Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
РН-15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментаріє політичного аналізу.
РН-16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

4. Структура практики для кожного курсу

№з/п	Етапи проходження практики та види діяльності студента	Розподіл годин
Етап I		
<i>Організація діяльності бази практики як політичної інституції</i>		
1	Ознайомлення зі статусом політичної інституції, де проходить практика	5
2	Аналіз основних завдань та напрямів діяльності установи-бази практики як організаційної системи	5
3	Аналіз структури політичного інституту та функціонального призначення його підрозділів.	10
4	Визначення порядку формування керівних органів та особливостей кадрового забезпечення підрозділів.	10
	Разом:	30
Етап II		
<i>Правові підстави функціонування бази практики як політичного інституту</i>		
5	Вивчення основ законодавства, на підставі якого функціонує база практики.	6
6	Аналіз змісту статей Конституції України, пов'язаних із функціонуванням бази практики	6
7	Визначення Законів України, що визначають підгрунття функціонування бази практики	6
8	З'ясування проблемних аспектів функціонування бази практики	6
9	Звіт про результати роботи у центрі компетентностей	6
	Разом:	30
Етап III		
<i>Практичні аспекти діяльності бази практики як політичної інституції</i>		
10	Дослідження форм, характеру взаємодії та функціонування бази практики	4
11	Аналіз з позицій ефективності форм та методів діяльності бази практики та їх відповідність вимогам сучасного демократичного розвитку держави та суспільства	4
12	Оцінка результатів та подальших перспектив діяльності бази практики.	4
13	Підготовка індивідуального завдання	8
14	Підготовка звітної документації	8
15	Звітна конференція	2
	Разом:	30
	Всього:	90

5. Зміст практики

5.1. Особливості організації та проведення практики

Навчальна (в політичних інституціях) практика є невід'ємною складовою системи практичної підготовки бакалавра політології з професійною кваліфікацією «фахівець-політолог» і передбачає формування комплексу фахових компетентностей – аналітичних, інформаційно-пошукових, науково-дослідницьких, фахово-методологічних, дослідницько-практичних.

Робота кожного студента-практиканта здійснюється згідно з індивідуальним планом, складеним практикантом разом з науковим керівником з урахуванням типової програми практики.

Результатом виконання практики є оформлення *щоденника практики* та *письмовий звіт про практику*, в якому студент-практикант висвітлює зміст своєї роботи впродовж практики, робить узагальнюючі висновки.

5.2. Завдання для самостійної роботи та/або перелік індивідуальних завдань для студентів

Виходячи з особливостей і можливостей баз практики керівниками практики визначаються завдання на період практики.

Етап I

Організація діяльності бази практики як політичної інституції

Зміст роботи:

Ознайомлення зі статусом політичної інституції, де проходить практика. Проаналізувати основні завдання та напрями діяльності установи-базы практики як організаційної системи. Аналіз структури політичного інституту та функціонального призначення його підрозділів. Визначення порядку формування керівних органів та особливостей кадрового забезпечення підрозділів.

Результат - створення презентації, яка включатиме таблиці, текстові блоки, діаграми, схеми, фотоматеріали тощо.

Етап II

Правові підстави функціонування бази практики як політичного інституту

Зміст роботи:

Вивчення основ законодавства, на підставі якого функціонує база практики. Аналіз змісту статей Конституції України, пов'язаних із функціонуванням бази практики. Визначення Законів України, що визначають підстави функціонування бази практики. З'ясування проблемних аспектів функціонування бази практики

Результат – письмова робота. Звіт про результати роботи у центрі компетентностей

Етап III

Практичні аспекти діяльності бази практики як політичної інституції

Зміст роботи:

Дослідження форм, характеру взаємодії та функціонування бази практики. Аналіз з позицій ефективності форм та методів діяльності бази практики та їх відповідність вимогам сучасного демократичного розвитку держави та суспільства. Оцінка результатів та подальших перспектив діяльності бази практики.

Результати представити у вигляді таблиці, доповненої аналітичною запискою.

За умов проходження практики у *дистанційному форматі* студентам необхідно виконати наступні види завдань:

- дослідити основні принципи функціонування органів місцевого самоврядування;
- з'ясувати конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні;
- здійснити практичний аналіз законодавчих актів, що регламентують діяльність органів місцевого самоврядування;
- провести моніторинг українського інформаційного простору та здійснити аналіз українських ЗМІ на предмет висвітлення питань, пов'язаних з діяльністю органів місцевого самоврядування.

Перелік індивідуальних завдань:

1. Поняття та основні принципи місцевого самоврядування.
2. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
3. Характерні особливості місцевого самоврядування в сучасній Україні.
4. Проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні.
5. Система органів місцевого самоврядування.
6. Форми реалізації громадянами права на участь у місцевому самоврядуванні в Україні.
7. Самоврядування. Чого ми від нього очікуємо?
8. Місцеве самоврядування і територіальна автономія.
9. Місцеве самоврядування: світовий та вітчизняний досвід.
10. Завдання та функції органів місцевого самоврядування.
11. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями.
12. Європейська хартія місцевого самоврядування.
13. Процес прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
14. Територіальна громада як первинна ланка органів місцевого самоврядування.
15. Представницькі органи місцевого самоврядування в Україні.
16. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
17. Проблема законодавчого регулювання статусу сільських, селищних,

міських голів.

18. Статус депутатів місцевих рад.
19. Конституція України - головний гарант місцевого самоврядування в державі.
20. Вибори та референдуми в Україні.
21. Вибори 2015 року.
22. Політико-правовий механізм функціонування місцевого самоврядування.
23. Характеристика системи органів місцевого самоврядування.
24. Багатопартійність - позитивні та негативні сторони.
25. Органи самоорганізації населення в системі органів місцевого самоврядування.
26. Зв'язки органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями.
27. Побудова демократичного суспільства на основі децентралізації державної влади.
28. Місцеве управління як найважливіший елемент демократичної політичної системи.
29. Місцеве управління – політична протизвага центральної влади.
30. Місцеве самоврядування як форма участі населення в політичному процесі.
31. Вибори 2019 року.
32. Участь молоді в системі органів місцевого самоврядування.

5.3. Обов'язки студентів під час проходження практики

Студенти-практиканти вищих навчальних закладів при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку організації – бази практики, виконувати їх, дотримуватися правил техніки безпеки, виробничої санітарії;
- у встановлений строк і в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівника;
- готувати відповідні звітні документи для проміжного контролю у Центрі компетентностей;
- акуратно і систематично робити в щоденнику навчальної (в політичних інституціях) практики записи про виконану роботу, фіксувати спостереження, узагальнення, висновки;
- належним чином оформити звіт та інші матеріали з практики;
- своєчасно представити звіт та інші матеріали практики керівникові практики;
- захистити звіт про практику.

5.4. Обов'язки керівників практики від навчального закладу та бази практики

1. Загальне керівництво практикою студентів 1, 2, 3 курсів спеціальності «політологія» покладається на завідувача кафедри. Навчально-методичне керівництво навчальною(в політичних інституціях) практикою здійснюють викладачі кафедри.
2. За один календарний місяць до початку практики відповідно до навчального навантаження викладачів кафедри завідувач кафедри:
  - визначає керівника практики із кола своїх викладачів;
  - організовує роботу по визначенню місць практики;
  - разом з керівником практики від навчального закладу проводить збори студентів для попереднього ознайомлення їх з програмою практики та переліком питань, які необхідно вирішити до початку практики.
3. Керівник практики від кафедри:
  - забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком практики: інструктаж про порядок проходження практики, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, програма, щоденник, календарний план, індивідуальне завдання, методичні рекомендації тощо);
  - повідомляє студентів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: терміни подання і форму письмового звіту, оформлення інших документів, порядок виконання індивідуального завдання, терміни і порядок захисту звітів про навчальну практику;
  - забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;
  - контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку;
  - надає необхідну методичну допомогу, дає вказівки та завдання практикантам, перевіряє їх виконання, контролює зроблені практикантами записи у щоденнику практики;
  - здійснює поточний контроль за якістю виконання завдань практики під час проміжного звіту у Центрі компетентностей;
  - після закінчення практики дає письмову характеристику на кожного студента- практиканта, в якій, зокрема, відзначає його ділові якості, ставлення до виконання доручень, уміння використовувати набуті теоретичні знання та практичні навички, самостійно вирішувати питання, а також об'єктивність і рівень підготовленого ним звіту про навчальну практику;
  - у складі комісії приймає заліки з практики;
  - подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

7. Контроль навчальних досягнень

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Загальний відсотковий рейтинговий показник за результатами проходження практики складає 90 балів. Відповідь студента на захисті звіту про практику дозволяє додати до загальної рейтингової суми 10 балів, що у сумарній кількості складає 100 балів.

Загальна оцінка за навчальну практику складається з трьох складових:

- оцінка за виконану роботу (відповідно до загального та індивідуального завдання студента);
- оцінка за ведення щоденника практики;
- оцінка за прилюдний захист результатів практики.

Оцінюються якість, повнота та оформлення звіту і щоденника, а також відповідь студента на захисті.

Умови допуску студента до заліку з практики:

- студент виконав усі загальні завдання, детально відтворив проведені види роботи у щоденнику практики, склав ґрунтовний і розлогий звіт про проходження практики;
- попередній середньозважений стартовий рейтинг не менше **40 балів**.

з/п	Назви виду роботи, способи набуття знань	Загальна кількість балів (max)
1	Етап I <i>Організація діяльності бази практики як політичної інституції</i>	15
2	Етап II <i>Правові підстави функціонування бази практики як політичного інституту</i>	15
3	Етап III <i>Практичні аспекти діяльності бази практики як політичної інституції</i>	15
4	Індивідуальне завдання	15
5	Звіт про проходження практики, щоденник практики	20
6	Оцінка роботи студента науковим керівником	10
7	Захист результатів практики	10
	Всього	100

7.2. Перелік звітної документації

1. Після закінчення практики студент зобов'язаний впродовж трьох днів подати на кафедру в папці наступні документи:

- належно оформлений звіт про проходження практики з додатками;
- щоденник практики;
- матеріали з виконання індивідуального завдання;
- характеристику-відгук керівника.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми індивідуального завдання.

2. Загальна форма звітності студента про практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником практики.

Звіт про практику повинен вміщувати:

- загальну характеристику підрозділу, де проходила практика (назва, структура і склад, основні функції та повноваження тощо);
- дані про тривалість і послідовність проходження практики, детальний опис і зміст особисто виконаної роботи, а саме: тема, мета, вид, методика виконання конкретного завдання, а також досягнутий результат, дані про його практичне застосування;
- висновки та пропозиції щодо удосконалення організації навчального процесу;
- додатки до звіту – результати виконаної роботи відповідно до загальних та індивідуальних завдань студента.

Структура звіту повинна відповідати змісту практики. Звіт повинен бути зброшурований, всі сторінки нумеруються, наводяться зміст, вступ, основна частина, висновки та пропозиції, список використаних джерел, додатки.

3. Письмовий звіт разом з іншими документами (щоденник практики, характеристика тощо) подається на рецензування керівнику практики.
4. Звіт про практику захищається студентом (з диференційованою оцінкою) перед комісією, призначеною завідувачем кафедри.
5. Комісія приймає залік у вищому навчальному закладі впродовж перших десятиднів після практики.
6. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і залікову книжку студента за підписами членів комісії.
7. Студенту, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надане право проходження практики повторно.

7.3. Вимоги до звіту про практику

Звіт в електронному вигляді разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, презентації тощо), подаються на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Перевіряється оформлення щоденника, якість та повнота відображення у звіті всіх аспектів практики, старанність виконання практичних завдань та якість підготовлених матеріалів.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та завдань, висновки тощо. Оформлюється звіт за вимогами, які встановлюються стандартом для оформлення текстових документів та вимогами цієї програми.

Звіт повинен містити такі відомості:

1. Ім'я, прізвище, студента, курс, група.
2. Ім'я, прізвище керівника практики.
3. Вид практики та термін проходження практики.
4. Загальні відомості про базу практики.
5. Стисла характеристика роботи, яку виконував студент-практикант протягом всього терміну практики (включаючи як завдання від бази практики, так і завдання від ВНЗ):
  - види робіт, які виконував студент;
  - теоретичні знання, отримані у результаті проходження практики;
  - навички та вміння, що набуті у практичній діяльності студента;
  - висновки і пропозиції для покращення ефективності проходження практики.

Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді подається на захист. Звітна документація обов'язково повинна містити перелік всіх документів практики із зазначеними сторінками.

7.4. Система контролю та критерії оцінювання

Студенти-практиканти повинні жорстко дотримуватися режиму праці бази практики та виконувати свою роботу згідно індивідуального графіку та плану роботи.

Керівники студентської практики контролюють перебування студентів на базах практики (згідно графіку), дотримання ними плану роботи, наявність необхідної документації, якість виконаної роботи, ставлення до своїх обов'язків та дисциплінованість. Керівник практики має право контролювати записи, занесені у щоденник практики.

Робота студентської групи та керівників практики, в свою чергу, контролюється завідувачем кафедри політології та навчальною частиною Історико- філософського факультету.

Під час проходження практики кожен студент веде щоденник практики. При веденні щоденника студент повинен дотримуватися таких рекомендацій:

- щоденник – це основний документ, який підтверджує проходження практики студентом. В щоденнику вказується зміст виконаного завдання, ведеться календарний графік проходження практики та висвітлюється хід виконання практики студентом;
- кожного дня студент повинен заносити до щоденника дані про виконану роботу, пред'являти керівнику бази практики для перевірки;
- правильність ведення щоденника контролюється керівником практики у кінці кожного тижня практики;
- оформлений щоденник разом зі звітом про практику здається під час заліку на кафедрі.

За результатами проходження навчальної практики студент отримує підсумкову залікову оцінку за 100-бальною шкалою.

Сума набраних рейтингових балів при підсумковому контролі переводиться в оцінки системи оцінювання ECTS. Система передбачає

семибальну шкалу (A, B, C, D, E, FX, F) та подвійне (описове та статистичне) визначення цих оцінок. Переведення значення рейтингових оцінок із кредитного модуля в ECTS та традиційні оцінки для виставлення їх до залікової відомості та залікової книжки здійснюється відповідно до таблиці «Шкала відповідності оцінок».

Студент, який не виконав програму практики без поважних причини, відраховується з навчального закладу.

Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, навчальним закладом надається можливість студенту проходження практики повторно через рік. Студенту, який на підсумковому заліку отримав негативну оцінку, також надається можливість повторного проходження практики через рік, але за власний рахунок.

Результат заліку за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики підводяться на вчених (педагогічних) радах вищих навчальних закладів не менше одного разу протягом навчального року. Шкала оцінок

Рейтинго ваоцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре– достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре– в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання– незадовільний рівень знань з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу– досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. Рекомендовані джерела

а) основні:

1. Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р., ст. 132. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
2. Закон України про місцеве самоврядування в Україні. Редакція від 01.01.2020, підстава -2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>, вільний.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 14.05.2020 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
4. Закон України про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування // Уряд. кур'єр. 1997. 24 лип.
5. Закон України про службу в органах місцевого самоврядування // Офіц. вісник України. 2001. № 6. С. 6-47.
6. Закон України про статус депутатів місцевих рад // Відом. Верховної Ради України. 2002. № 40. Ст. 290.
7. Децентралізація дає можливості. URL: <https://decentralization.gov.ua>.
8. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036
9. Децентралізація. Короткий словник політологічних термінів. URL: <http://politics.ellib.org.ua/encyclopedia-term-311.html>.
10. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку : монографія / за ред. Кравціва В.С., Сторонянської І.З. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с.
11. Негода В. Про остаточні успіхи децентралізації говорити ще зарано. Децентралізація: інформаційний портал. 11 червня 2021 р. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13671?page=16>.
12. Лавриненко А.А. Популізм як загроза сталого демократичного розвитку держав. Політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. наук. пр. / за заг. ред. В.І. Бортнікова, О.Б. Ярош, Я.Б. Яроша. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. Вип. 9. С.81-90.
13. Мануїлова К.В. Концепція децентралізації публічної влади в політико-управлінській традиції України : дис. ... д-ра наук з держ. управл. : 25.00.04 / Запоріжжя, 2018. 525 с.

б) додаткові:

1. Величко В.О. Децентралізація влади: міжнародний досвід. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2014. Вип.28. С.12-22.
2. Глизнер С.В. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації в Україні. Науковий журнал «Політикус». 2019. Вип.1. С. 36-40. DOI:10.24195/2414-9616-2019-1-36-40.
3. Орловська, Ю. В., Кірюхін, Р. О. Децентралізація влади в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Економічний простір. 2021. № 172. С. 87-92. DOI:

10.32782/2224-6282/172-15.

4. Підтримка належного врядування в місцевих громадах як складової реформи децентралізації. Децентралізація: інформаційний портал. 1 вересня 2018 р. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/sggglc>.
5. Сас О. Децентралізація під мікроскопом: аналіз плюсів та мінусів для об'єднаних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/2101>.
6. Батанов О. Політико-правові засади децентралізації публічної влади в зарубіжних країнах у контексті муніципальної реформи в Україні. Юридичний вісник. 2014. № 4. С. 64–70.
7. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика. Віче. 2015. № 12. С. 22–24.
8. Воронянський О. Політичні інститути: механізм формування в конкурентному середовищі. Сучасне суспільство. 2014. Вип. 1. С. 15-28.
9. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін. ; Центр політико-правових реформ. Київ : Москаленко О. М., 2018. 212 с.
10. Калиновський Б. Значення принципу субсидіарності для демократизації інституційної системи поділу влади в Україні. URL: http://www.democracy.kiev.ua/publications/collections/conference_2005/section_9/Kalynovsky.
11. Рильська В.В. Механізм взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в аспекті децентралізації влади. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Ttpdu_2014_2_26.pdf.
12. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. Науковий вісник «Демократичне врядування». 2019. Вип. 12. URL: http://lvivacademy.com/vidavnytstvo_1/visnik12/fail/Roman.pdf.

в) англомовні:

1. Shaoming Cheng & Hai (David) Guo. The interplay between private and public governments: the relationship between homeowner associations and municipal finance. Local Government Studies. 2021. Volume 47, Issue 5. P. 759-783
2. Katarzyna Szmigiel-Rawska, Julita Łukomska & António F. Tavares. The anatomy of choice: an analysis of the determinants of local service delivery in Poland. Local Government Studies. 2021. Volume 47, Issue 5. P. 685-711.
3. Bernardino Benito, Pedro-José Martínez-Córdoba & María-Dolores guillamón impact of politicians' salaries and their dedication regime on the efficiency of municipal public services. Local Government Studies. 2021. Volume 47, Issue 5. P. 784-807.
4. Bischoff I. & Wolfschütz E. Inter-municipal cooperation in administrative tasks – the role of population dynamics and elections Local Government Studies. 2021. Volume 47, Issue 4. P. 568-592
5. Rhys Andrews & Brian Dollery. Guest editors' introduction: the impact of ageing and demographic change on local government local Government Studies. 2021. Volume 47, Issue 3. P. 600-621.

6. Bloom, D. E., and D. L. Luca. The Global Demography of Aging: Facts, Explanations, Future. *Handbook of the Economics of Population Aging*. 2016. 1: 3–56.
7. Buffel, T. Social Research and Co-production with Older People: Developing Age-friendly Communities. *Journal of Aging Studies*. 2018. 44: 52–60.
8. Carbonaro, G., E. Leanza, P. Mccann, and F. Medda. Demographic Decline, Population Aging, and Modern Financial Approaches to Urban Policy. *International Regional Science Review*. 2016. 41 (2): 210–232.
9. Division of Powers. European Committee of the Regions. URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/default.aspx>.
10. Decentralization Index. European Committee of the Regions. URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx>.
11. Savy R., Pauliat H., Senimon M. The Process of Decentralisations in Europe. *The Palgrave Handbook of decentralization in Europe* / ed. by J.M. Ruano and M. Profiroiu. London, 2017. 531 p.
12. Ruano J. M., Profiroiu M. Conclusions: Intergovernmental Networks and Decentralisation in Europe. *The Palgrave Handbook of decentralization in Europe* / ed. by J. M. Ruano and M. Profiroiu. London, 2017. 531 p.
13. Solodkyy S., Sasse G. The Link between Decentralization and EU Integration. New Europe Center (Ukraine) and Centre for East European and International Studies (ZOiS, Germany). 2020. 30 p. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Decentralization_eng_web-6.pdf.
14. Fisman R., Gatt i R. Decentralisation and corruption: Evidence across countries. *Journal of Public Economics*. 2020. № 83(3). P. 325-345.
15. Schneider A. Decentralization: Conceptualization and Measurement. *Studies in Comparative International Development*. 2013. Vol. 38, No. 3. P. 32–56.
16. Sevilla J. Accountability and control of public spending in a decentralised and delegated environment. *OECD Journal on Budgeting*. 2019. Vol. 5, No. 2. P.7-21.
17. Wyplosz Ch. The Centralization-Decentralization Issue. Discussion Paper 014. September 2015. URL https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dp014_en.pdf.
18. Mueller S., Hechter M. Centralization through decentralization? The crystallization of social order in the European Union. *Territory, Politics, Governance*. 2021. Vol. 9, No.1. P. 133-152. DOI: [10.1080/21622671.2019.1676300](https://doi.org/10.1080/21622671.2019.1676300).
19. Horban O., Lavrynenko H. The “Legitimation Trap” of Political Power in the Context of the Philosophy of Universalism of Political Existence. *Studia Warmińskie*. 2021. Vol. 58. P. 161-171. DOI: 10.31648/sw.7012.
20. Decentralization and local democracy in the world: global report by United Cities and Local Governments, 2019. Barcelona : United Cities and Local Governments, 2020. 368 p.
21. Kauzya J. M. Decentralisation: Prospects for peace, democracy and development. DPADM discussion paper. URL: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan021510.pdf>.

Титульний аркуш

**Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук**

Кафедра політології та соціології

ЗВІТ

з навчальної (в політичних інституціях) практики

на базі

назва бази практики

Виконавець:

Студент(ка) _____ курсу
_____ групи

_____

(ім'я, прізвище)

Керівник практики:

_____

(ім'я, прізвище)

Титульна сторінка щоденника

**Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук**

Кафедра політології та соціології

**ЩОДЕННИК
НАВЧАЛЬНОЇ (В ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУЦІЯХ) ПРАКТИКИ**

студента _____
(ім'я, прізвище)

Курс _____ група _____

Рівень вищої освіти:
перший (бакалаврський)

спеціальність 052 «Політологія»

1. Правила ведення і оформлення щоденника

1. Щоденник – основний документ про проходження студентом практики.

2. Під час практики студент щодня у стислій формі повинен записувати у щоденник все, зроблене ним за день. Детальні записи робляться у робочому зошиті, що є продовженням щоденника.

3. Один раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник на перегляд і для підпису керівникам практики.

4. Після завершення практики щоденник разом із звітом має бути переглянутий і підписаний керівником практики, який складає відгук про роботу студента.

5. Оформлений та заповнений щоденник разом зі звітом студент повинен здати на кафедрі.

Зразок оформлення щоденника

№	Дата	Зміст роботи	Зауваження керівника практики

2. Робочі записи під час практики

3.

Графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики								Відмітка про виконання
		1	2	3	4	5	6	7	8	

Підписи керівників практики:
 від університету _____ (ім'я, прізвище)

від установи _____ (ім'я, прізвище)

4.

Відгук і оцінка роботи студента під час практики

(підприємство, організація)

Підпис керівника практики від установи _____
(Печатка)

5.

Висновок керівника практики про роботу студента

Керівник практики від кафедри

_____ (ім'я, прізвище)

« » _____ 20   р.

Залікова оцінка з практики _____

Завідувач кафедри

_____ (ім'я, прізвище)